

Димитри Иванов

$$\text{Бестселър} = 1 + \frac{1}{2} + 1 \frac{1}{2} = 3$$

Артър Хейли е роден в Лутън, графство Бедфордшир, Англия, на 5 април 1920 г., но двадесет и седем годишен се преселва в Канада и става канадски гражданин, след като осем години е бил в Кралските въздушни войски (1939–1947 г.; пилот и командир на екипаж).

Започвам с тази страница от биографията му, защото неотдавна се срещнах с един приятел от детските години (Е. Б., сега командир на екипаж от Гражданската авиация), който ми каза така:

– Виж какво, Артър Хейли е бил летец. Може би бордов инженер или радист, но във всеки случай е летял.

– Откъде знаеш?

– Знам, защото съм чел „Летище“. Писател не може да измисли такова нещо. Той така точно е описал всичко, както само летец може.

Ако отново ми се случи да летя в самолета на Е. Б., сигурно пак няма да сме на едно мнение за Артър Хейли. – Когато излезе книгата му „Окончателната диагноза“ (1959 г.), читателите му бяха убедени, че Артър Хейли е лекар.

Когато отпечата „Колела“ (1971), те бяха сигурни, че той е инженер от автомобилостроенето в град Детройт.

Когато издаде „Хотел“ (1965)...

Същото се отнася до останалите романи, които е написал.

Хейли съзнава това свое качество – умението да внушава достоверност. Нещо повече, няма нищо против да се говори за това му качество, но да говорят другите, не той.

Обяснява (ако приемем, че следващите му думи изобщо са някакво обяснение) така:

„Романите ми са краен резултат от моята работа и стигат къде ли не. Достъпни са и не виждам смисъл да им правя разбор. Предоставям това на други, а аз самият предпочитам да се заловя за следващата книга.

Всеки роман ми отнема около три години: една цяла година за непрекъснати проучвания и документация, шестмесечна разработка на подробен план, после година и половина упорно писане с много преработки.

Мога да добавя само едно: романите ми са написани от човек, който се стреми главно към това да бъде разказвач, но, надявам се, те още и отразяват колко възбуждащо е, че живеем тук и сега.“

За него е интересно – „възбуждащо“ – да надникне в света на лекарите, на летците, на хора с други професии. Ала Хейли е такъв професионалист в надничането, че след като прочетем една негова книга – няма

значение коя, – ние знаем неща, които не сме знаели преди. Хейли ги е проучил така добросъвестно, че ние му вярваме; за него е било интересно, даже възбуждащо да ги научи и опише (може би по-скоро първото – да ги научи).

И за нас е интересно да ги научим – любопитството на Хейли се предава, то е заразително, заразно, инфекциозно.

Хейли се отличава с това, че в книгите му не може да се намери никаква грешка. Вие, разбира се, знаете, че писателите правят грешки. Това няма значение. Тези грешки ни най-малко не намаляват стойността на творбите им. Тези грешки са като дребничките несъвършенства, отминати от длетото на скулптора. Ако ги няма, фигурата е стерилно чиста откъм несъвършенства, а това я прави безжизнена. В най-добрата радиоразпръсквателна станция в света говорителите правят по някоя грешка; за седем минути и седемдесет секунди се запъват веднъж в текста на осведомителния бюлетин. Иначе се създава впечатление, че слушаш магнетофонен запис, а от всеки запис вее хлад: няма някой ще предпочете консерви!

Грешки са правели и най-великите писатели. Шекспир, който обяснява какви помпони носят двамата веронци. Волтер, който казва: „И това ще отmine като кафето...“¹

Въобще грешките или поне мъничките недомислия са един постоянен спътник и на великия, и на не толкова великия писател. Разбира се, това не се отнася до поезията, ще каже някой. О, не, отнася се. Както и за лауреатите на Нобелова награда за литература, чийто носител за 1983 г. Уилям Голдинг описва как между момченцата, озовали се на пустинен бряг, има едно, което е късогледо, и с неговите очила те запалват огън: слънчевите лъчи естествено могат да се фокусират с очила за далекогледство, но не и с очила за късогледство!

Такива грешки или дребни несъответствия могат да интересуват единствено педантите.

Е, добре, струваше си да споменем грешките само заради едно: при Артър Хейли те липсват.

При него проучването на материала, документирането на фактите е поне толкова важно, колкото и описанието им. Май че е дори по-важно.

Хейли пише по един и същи начин независимо дали разказва за лекарското ежедневие („Окончателната диагноза“), за Гражданската

---

1. Наистина тогава никой не допускаше, че увлечението по новата напитка ще надживее сезона. – Б. а.

авиация („Летище“), за правителствените кръгове („Във висшите среди“) или за автомобилната промишленост („Колела“).

Начинът се състои в следното: Хейли взема действащи лица с такава мотивировка на поведението, че читателят да може да ги оприличи на себе си или на свои познати; тези лесни за разбиране характери да попадат в правдоподобни драматични ситуации, които са интересни за всеки. Освен това – една главна и няколко подчинени сюжетни линии, които се разгъват така, че да увлекат читателя.

Ако това беше всичко, щяхме да кажем: е, та то е до болка познато. Но Артър Хейли добавя още нещо: информация. Изобилна, достъпна. При това точна. Толкова информация, колкото романът може да побере. И след като прочетеш една книга на Хейли, знаеш неща, които не си знаел. Те не са кой знае какви. Но иначе не би ги научил, защото няма кой да ти ги разкаже тъй популярно и находчиво.

Има, разбира се, много по-големи писатели от Хейли. Образите му са толкова опростени, че са елементарни. Но едва ли някой може да го бие в документацията и информацията.

Схематичните му образи се появяват и изчезват. Онова, което държи книгата като едно цяло и не ѝ позволява да се разпадне, е, че от първата до последната страница тя остава в определено професионално поприще.

След като Хейли не блести с кой знае какъв талант, а разчита главно на информацията, не може ли един лекар например да напише книга като тази? Нали медикът знае повече, отколкото Хейли ще научи за медицината в продължение на една-единствена година.

Не, като че ли не може (оставете го Кронин!). Лекарят винаги ще се бои да навлиза в неща, които той знае, а другите – не; бои се да не досади. Хейли не се бои – той е непрофесионалист и знае, че онова, което е интересно за него, ще интересува и нас. Има критерий кое е интересно. И ни създава илюзията, че сме запознати с една професия (чиста илюзия, разбира се!).

Ние често признаваме, че работническата тема например трудно ни се отдава. Думи като „план“, „производство“, „валцоване“, „кофраж“ ни се струват някак нехудожествени – и наистина са, – карат ни да се чувстваме като на производствено съвещание. Други са думите, които ще ни развълнуват. Кабелите и манометрите са не-поетични.

Артър Хейли не би се уплашил от такива думи. И в тази книга² се

---

2. Това е предговор към романа „Окончателната диагноза“.

съдържат „нехудожествени“ неща. Значи има какво да научим от неговия начин на писане.

Самият Хейли не научава нищо ново за литературата или пък много умело го прикрива. Той знае, че не трябва да експериментира: читателите очакват нещо определено от всяка негова нова книга. Изненада ли ги, ще ги разочарова. Търговската марка означава гарантирано качество – не непременно високо, просто да не се променя. Проста или сложна, формулата на писане на Артър Хейли е един от пътищата към бестселърите и той не дава признаци, че ще ѝ изневери.

Освен романите, които изброихме в началото, Артър Хейли е автор на пиесите „Нула часът“, „Примката на времето“ (плюс радиоадаптация), „Младите лекари“, театрални драматизации на „Летище“, „Колела“ и телевизионни преработки на повечето си произведения, както и на сборник телевизионни пиеси.

В началото пропуснах да кажа, че преди да стане летец и преди да отпътува за Канада, през 30-те години е работил като момче за всичко в една лондонска кантора.

Може да запитате: е, като си забравил да го кажеш в началото, не можеше ли да го прибавиш после, преди да ти отпечатаат ръкописа? Не го направих, за да добием представа какви формули може да съдържа „Телевизионното писане отблизо“ (автор – Артър Хейли естествено); забравянето е грешка, а грешка допускат само там, където с нея целиш нещо!

Това е една от формулите, наред с винаги печелившата комбинация на Хейли: година (проучване) плюс половин година (планиране) плюс година и половина (писане): $1+1/2+1\ 1/2$.

КРАЙ

© 1992 Димитри Иванов

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2008

Публикация

Артър Хейли. Окончателната диагноза
Американска. Второ издание
„Народна култура“, София, 1992

Превод Веселин Лаптев
Предговор Димитри Иванов
Рецензент Жечка Георгиева
Редактор Иглика Василева
Редактор на издателството Дора Барова
Художник Николай Пекарев
Технически редактор Олга Стоянова
Коректор Евгения Джамбазова

Литературна група – ХЛ
Излязла от печат октомври 1992 г.
Формат 84×108/32. Печатни коли 20. Издателски коли 16,80
ДФ „Народна култура“ – София
ДФ „Балкан-прес“ – София
ISBN 954-04-0063-5

Doubleday Dell Publishing Group, Inc.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7808>]